

Asia: VN/14999/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi valmisteverotuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Valtiovarainministeriö on pyytänyt Helsingin käräjäoikeudelta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi valmisteverotuslain muuttamisesta lisäämällä lakiin uusi verovelvollisen itsekriminointisuoja ja sen turvaamista koskeva säännös (4 b §).

Lainmuutoksen olisi esitysluonnoksen mukaan tarkoitus tulla voimaan vuoden 2026 alusta lukien.

Itsekriminointisuojaalla tarkoitetaan perus- ja ihmisoikeuksiin kuuluvaa oikeutta olla myötävaikuttamatta oman syyllisyytensä selvittämiseen tai osoittamiseen.

Käräjäoikeuden toimialaan kuuluvan lainkäytön osalta itsekriminointisuojaasta säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 18 §:n 1 momentissa ja 25 §:n 2 momentissa.

Ensin mainitun säännöksen mukaan jokaisella on oikeus kieltäytyä todistamasta niiltä osin kuin todistaminen saattaisi hänet tai häneen 17 §:n 1 momentissa tarkoitettussa läheisessä suhteessa olevan henkilön syytteen vaaraan tai myötävaikuttaisi hänen tai häneen mainitussa suhteessa olevan henkilön syyllisyyden selvittämiseen.

Jälkimmäisen säännöksen mukaan tuomioistuimien ei saa rikosasiassa hyödyntää 18 §:ssä säädetyn vaitiolo-oikeuden vastaisesti hankittua todistetta eikä todistetta, joka on hankittu muussa menettelyssä kuin esitutkinnassa tai rikosasian oikeudenkäynnissä henkilöltä pakkokeinon käyttämisen uhalla tai muutoin vastoin hänen tahtoaan, jos hän oli tällöin epäiltynä tai vastaajana

rikoksesta tai esitutkinta tai oikeudenkäynti oli vireillä rikoksesta, josta häntä syytetään, ja todisteen hankkiminen rikosasiassa olisi ollut vastoin 18 §:ää.

Jälkimmäisen säännöksen mukaan hyödyntämiskielto ei kuitenkaan koske totuudenvastaista lausumaa tai väärää tai totuuden vastaista asiakirjaa, jonka henkilö on antanut lakisääteisen velvollisuutensa täyttämisen yhteydessä muussa menettelyssä kuin rikosasian käsittelyssä tai siihen rinnastuvassa menettelyssä, ja käsiteltävänä oleva rikosasia koskee mainitun velvollisuuden vastaista menettelyä.

Esitysluonnoksen mukaisen uuden säännöksen (valmisteverotuslain 4 b §) mukaan ”verovelvollisen antamasta valmisteverotusta koskevasta ilmoituksesta saatua tietoa ei saa hyödyntää verovelvollisen muun rikoksen kuin valmisteveron lainvastaiseen välttämiseen tai sen yrittämiseen liittyvän rikoksen tutkimisessa, syytteeseen panossa ja tuomitsemisessa”.

Veron välttämistä tai sen yrittämistä koskevat rikokset ovat rikoslain 29 luvun 1-3 §:ssä veropetoksena tai 4 §:ssä verorikkomuksena rangaistavaksi säädettyjä tekoja tai laiminlyöntejä.

Valmisteverotuslain 1 §:n (766/2020) 6 momentin mukaan valmisteverojen maksamiseen, ilmoittamiseen, määräämiseen, oikaisuun ja muuhun verotusmenettelyyn sovelletaan oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annettua lakia. Sen lain 16 §:n (56/2018) mukaan verovelvollisen on annettava siinä laissa säädettyssä määräajassa viranomaiselle veroa koskevat tiedot Verohallinnon vahvistamalla veroilmoituksella.

Esitysluonnoksen mukaisen uuden säännöksen mukaan tiedot, jotka verovelvollinen antaa mainitun valmisteverotusta koskevan ilmoitusvelvollisuutensa nojalla, eivät siis voisi enää johtaa verovelvollista koskevaan esitutkintaan tai syytteeseen mistään muusta rikoksesta kuin veropetoksesta tai verorikkomuksesta.

Uudella säännöksellä oikeustilaa selvennettäisiin vastaamaan lain tasolla korkeimman oikeuden ennakkopäätöksen KKO 2024:39 mukaista linjausta verovelvollisen itsekriminointisuojan merkityksestä hänen ilmoitusvelvollisuutensa kannalta.

Ennakkopäätöstä koskevassa tapauksessa oli kysymys valmisteveron alaisesta nuuskan maahantuonnista, josta verovelvollinen ei ollut tehnyt veroilmoitusta. Kun ilmoitusvelvollisuuden täyttämisestä olisi kuitenkin seurannut, että verovelvollinen olisi joutunut sen johdosta epäillyksi salakuljetusrikoksesta, verovelvollista ei voitu itsekriminointisuojan vuoksi rangaista veropetosrikoksesta, jota koskeva syyte perustui ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntiin.

Korkein oikeus tarkisti mainitulla ennakkopäätöksellä aikaisemman ennakkopäätöksensä 2013:2 mukaista linjausta, jonka mukaan ilmoitusvelvollisuutta koskevan itsekriminointisuojan saaminen edellytti, että verovelvollinen oli ollut ilmoitusvelvollisuuden ajankohtana samanaikaisesti epäiltynä rikoksesta.

Uudessa ennakkopäätöksessä itsekriminointisuojan saamiselle ei ole enää asetettu vastaavanlaista lisäedellytystä. Uuden ennakkopäätöksen mukaan suojan saamisen kannalta merkitystä on vain sillä, johtaisiko tietojen antaminen verotusmenettelyssä siihen, että ilmoitusvelvollinen tulisi samalla ilmiantaneeksi itsensä rikoksesta ja saattaneensa itsensä syytteen vaaraan ja että ilmoitusvelvollinen ei voisi sulkea pois sitä mahdollisuutta, että ilmoitettuja tietoja käytettäisiin myöhemmin häntä vastaan mahdollisessa rikosprosessissa.

Käräjäoikeus pitää esitysluonnoksen mukaista oikeustilan selventämistä kannatettavana. Se tukee osaltaan myös rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen ja lainkäytön yhdenvertaisuuden toteutumista oikeudenkäyntimenettelyssä.

Esitysluonnos ei anna käräjäoikeudelle aihetta lausua siitä enemmälti.

Plosila Petteri
Helsingin käräjäoikeus

Jokela Henna
Helsingin käräjäoikeus - Lausunnon valmistellut käräjätuomari Tero Mikkola